

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ:

Επιμέλεια: Απόστολος Χελιδόνης, Παναγιώτης Σακκόπουλος, ΔΜΣ, υποψ. Διδάκτωρ

1° ΘΕΜΑ: Ο μανιώδης συλλέκτης έργων τέχνης Α αγόρασε στις 10.1.2020 από τον γνωστό καλλιτέχνη Β ένα βάζο που φιλοτέχνησε ο τελευταίος, αξίας 1.500 €. Επειδή θα ακολουθούσε έκθεση του καλλιτέχνη σε διάσημη γκαλερί, τα μέρη συμφώνησαν ότι ο Α θα παραλάμβανε το βάζο από το στούντιο του Β μετά τη λήξη της έκθεσης και συγκεκριμένα την 1.2.2020. Επιπλέον συμφώνησαν ότι ο Α θα εξοφλούσε το βάζο μετά από τρεις μήνες, δηλαδή στις 10.4.2020. Στις 25.1.2020 και ενώ το βάζο βρισκόνταν ακόμη στην γκαλερί, όπου γινόταν η έκθεση, άγνωστος διέρρηξε την τελευταία και αφαίρεσε διάφορα εκθέματα. Για το βάζο δεν ενδιαφέρθηκε, αλλά στην προσπάθειά του να μη γίνει αντιληπτός και μέσα στη βιασύνη του έριξε το βάζο από την προθήκη στην οποία είχε αυτό τοποθετηθεί, με αποτέλεσμα ένα ανεπαίσθητο, αλλά καθοριστικό για την καλλιτεχνική αξία του βάζου μέρος του σχεδίου που ζωγράφησε ο καλλιτέχνης Β να καταστραφεί, γεγονός που δεν ήταν πάντως εμφανές με την πρώτη ματιά. Ο κλέφτης έβαλε κατόπιν το βάζο στην θέση του και εξαφανίστηκε. Την 1.2.2020 ο Α παρέλαβε το βάζο. Μία εβδομάδα μετά και ενώ το περιεργαζόταν, ο Α ανακάλυψε το πρόβλημα. Η αξία του βάζου δεν υπερέβαινε πλέον τα 700 €. Ο Α ειδοποίησε τον Β λέγοντας ότι δεν ενδιαφέρεται για το βάζο και ότι την επομένη θα το επιστρέψει.

Ενόψει των παραπάνω ερωτάσθε:

- α) Έχει δικαίωμα επιστροφής ο Α και γιατί; **(1 βαθμός)**
- β) Τι άλλα δικαιώματα έχει πιθανώς στη διάθεσή του και γιατί; **(1 βαθμοί)**
- γ) Αν ο Α επιστρέφοντας το βάζο περιέπεσε ανυπαίτια σε ατύχημα, στο οποίο το βάζο καταστράφηκε ολοσχερώς, έχει και ποια δικαιώματα ο Α; **(1 βαθμός)** και
- δ) Σε συνέχεια του πρώτου ερωτήματος, ποια θα ήταν η γνώμη σας αν το περιστατικό με τον κλέφτη ελάμβανε χώρα στις 2.2.2020 στο στούντιο του Β μετά την επιστροφή του βάζου από την έκθεση, ο δε Α παρέλαβε το βάζο στις 3.2.2020; **(2 βαθμοί)**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ:

Στο α' ερώτημα:

Μεταξύ Α και Β καταρτίστηκε την 10.1.2020 σύμβαση πώλησης (ΑΚ 513 επ.). Ο Β ως πωλητής ανέλαβε την κύρια υποχρέωση να μεταβιβάσει στον Α την κυριότητα του βάζου και να του παραδώσει τη νομή. Η κύρια αυτή υποχρέωση θα καθίστατο ληξιπρόθεσμη την 1.2.2020, καθώς έτσι συμφώνησαν τα μέρη. Κατά την παραλαβή του βάζου την εν λόγω ημέρα έλαβε χώρα και η εμπράγματη σύμβαση της ΑΚ 1034, με την οποία ο αγοραστής Α κατέστη κύριος του βάζου, ενώ πιστώθηκε και το τίμημα (ΑΚ 531). Κατά την παραλαβή του πράγμα όμως έφερε ελάττωμα, διότι ήταν κατεστραμμένο σε σημείο της γκραβούρας που

φιλοτέχνησε ο πωλητής, γεγονός, που, όπως αφήνει σαφώς να εννοηθεί το ιστορικό, επηρέαζε σημαντικά την καλλιτεχνική, αλλά και οικονομική αξία του βάζου. Συνεπώς, πρόκειται για ουσιώδες ελάττωμα. Για τον προσδιορισμό του ελαττώματος βρίσκει εφαρμογή το άρθρ. 535 αρ. 3 ΑΚ (αντικειμενικό κριτήριο), καθότι είναι προφανές ότι το βάζο θα πρέπει να παραδοθεί άθικτο. Δεν χρειαζόταν δηλαδή κάποια ιδιαίτερη συμφωνία των μερών ως προς αυτό. Το γεγονός ότι ο Β δεν φέρει καμία ευθύνη για την φθορά του βάζου δεν παίζει κανένα ρόλο, διότι η ευθύνη του πωλητή με βάση την ΑΚ 537 § 1 είναι αντικειμενική. Κατόπιν τούτου, ο Β παραβίασε και την τρίτη (και τελευταία) κύρια συμβατική υποχρέωσή του, που ρυθμίζεται στην ΑΚ 534, δηλαδή την υποχρέωση παράδοσης πράγματος χωρίς ελάττωμα. Κατόπιν τούτου μπορεί ο Α να ασκήσει ένα από τα τέσσερα έννομα βοηθήματα των ΑΚ 540 σε συνδ. με την ΑΚ 543, ανάμεσα στα οποία υπάρχει σχέση ισοτιμίας (μπορεί δηλαδή να διαλέξει όποιο θέλει, αρκεί να συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις άσκησής του). Ο Α ζήτησε στην προκειμένη περίπτωση να επιστρέψει το βάζο. Η εν λόγω επιθυμία του συνιστά άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης των ΑΚ 546 επ. Το γιατί η επιστροφή δεν μπορεί να συνιστά άλλο βοήθημα, εξηγείται καλύτερα στην απάντηση του β' ερωτήματος. Επειδή δε πρόκειται, όπως λέχθηκε, για ουσιώδες ελάττωμα, είναι βάσιμη η άσκηση της υπαναχώρησης από τον Α. Ο ουσιώδης χαρακτήρας του ελαττώματος είναι, με βάση την ΑΚ 540 αρ. 3, προϋπόθεση για την άσκηση υπαναχώρησης.

Το ερώτημα θέλει πάντως να εστιάσει στο ζήτημα ότι δεν βρίσκει στο συγκεκριμένο ιστορικό εφαρμογή η ΑΚ 531 που απαγορεύει την άσκηση υπαναχώρησης σε περίπτωση πίστωσης του τιμήματος, καθώς η συγκεκριμένη απαγόρευση αφορά την άσκηση υπαναχώρησης εκ μέρους του πωλητή σε περίπτωση μη εξόφλησης του τιμήματος από τον αγοραστή (πρόκειται για την υπαναχώρηση της ΑΚ 382) και δεν έχει σχέση με την υπαναχώρηση του αγοραστή λόγω ελαττωματικότητας του παραδοθέντος πράγματος (ΑΚ 540 αρ. 3).

Στο β' ερώτημα:

Θα μπορούσε βεβαίως να σκεφθεί κανείς ότι ο Α επιστρέφοντας το πράγμα ασκεί ενδεχομένως το δικαίωμα αντικατάστασης. Αυτό όμως δεν ευσταθεί για δύο λόγους: Αφενός μεν, διότι ο Α δεν υπονόησε αλλαγή του φθαρμένου βάζου με κάποιο άλλο. Το ιστορικό κάνει λόγο για έλλειψη ενδιαφέροντος του αγοραστή για το βάζο, χωρίς κανένα υπαινιγμό για αντικατάσταση. Αφετέρου, το βάζο, αποτελώντας καλλιτεχνικό έργο του Β, συνιστά ενοχή είδους, συνεπώς δεν νοείται αντικατάσταση, καθώς, όπως έμμεσα προκύπτει από το πρακτικό, είναι αδύνατο να υπάρχουν και άλλα βάζα με την ίδια ακριβώς γκραβούρα (αντίθετη άποψη πάντως υποστηρίξιμη).

Θα μπορούσε να σκεφθεί κανείς περαιτέρω και εφαρμογή της μεγάλης αποζημίωσης, που λειτουργικά ομοιάζει με την υπαναχώρηση, στο βαθμό που και σε αυτόν τον τύπο συμβατικής αποζημίωσης το πράγμα επιστρέφεται. Για μεγάλη αποζημίωση δεν έχει όμως νόημα να γίνει εν προκειμένω λόγος, διότι, επειδή ακριβώς πρόκειται για πραγματικό ελάττωμα, η ευθύνη του Β είναι πταισματική (ΑΚ 543 εδ. β'). Ο Β όμως δεν έφερε κανένα πταίσμα για την χειροτέρευση του βάζου. Η ζημία προκλήθηκε από τον κλέφτη, τον οποίο δεν συνδέει κάποια σχέση με τον Β (πρόσθεση – βοήθεια κατά την εκπλήρωση). Συνεπώς, κανείς εχέφρων αγοραστής δεν θα ασκούσε εδώ τη μεγάλη αποζημίωση. Αναμφίβολα, ο Α μπορεί να ασκήσει το δικαίωμα μείωσης του τιμήματος, (ΑΚ 540 § 1 αρ. 2), αντί του δικαιώματος υπαναχώρησης από τη σύμβαση, δηλαδή να ζητήσει επιστροφή των παραπάνω 800 € που κατέβαλε με βάση τις διατάξεις για τον αδικαιολόγητο πλουτισμό.

Στο γ' ερώτημα:

Εν προκειμένω δεν βρίσκει κατ' αρχήν εφαρμογή η ΑΚ 549. Ο Α είχε ήδη ασκήσει το δικαίωμα υπαναχώρησης πριν λάβει χώρα η χειροτέρευση του πράγματος, ειδοποιώντας τον Β για την επιστροφή, ενώ προβαίνει στη συνέχεια σε ικανοποίηση ακριβώς της συμβατικής υποχρέωσης επιστροφής του βάζου βάσει της ΑΚ 547 (με την υπαναχώρηση η σύμβαση πώλησης μετατρέπεται, ως γνωστό, σε σχέση εκκαθάρισης). Η ΑΚ 549 υπονοεί τυχαία απώλεια του πράγματος πριν την άσκηση της υπαναχώρησης. Το βάζο πρέπει περαιτέρω να επιστραφεί στο στούντιο του Β, διότι εκεί καταρτίσθηκε η πώληση (συνεπώς η παροχή είναι κομίσσιμη). Ο Α ανυπαίτια όμως δεν μπόρεσε να εκπληρώσει τη συμβατική υποχρέωση επιστροφής που γεννήθηκε μετά την άσκηση υπαναχώρησης λόγω ανυπαίτιου ατυχήματος. Επειδή ο Α αδυνατεί να επιστρέψει το βάζο, συνεπώς να εκπληρώσει τη συμβατική του υποχρέωση, τότε και ο Β δεν υποχρεούται κατ' αρχήν να επιστρέψει το τίμημα (ΑΚ 380 – αρχή του λειτουργικού συναλλάγματος, που παραπέμπει στον αδικαιολόγητο πλουτισμό). Θα μπορούσε μάλιστα κάποιος να πει ότι ο Β ασκεί στην περίπτωση αυτή την ένσταση επίσχεσης της ΑΚ 325. Αν όμως αυτό γίνει δεκτό, Β θα γινόταν έτσι πλουσιότερος, διότι θα κέρδιζε το παραπάνω τίμημα (800 €) εξαιτίας του ότι παρέδωσε βάζο μικρότερης αξίας, δηλαδή μόλις 700 €, όπως αναφέρει το πρακτικό. Γι' αυτό πρέπει να γίνει δεκτή εφαρμογή των ΑΚ 910 επ., δηλαδή ο καθένας επιστρέφει την αξία που έλαβε, έτσι ο Β οφείλει να επιστρέψει ό,τι απομένει από το μεγαλύτερο επιστρεπτέο τίμημα, που συμψηφίζεται ταυτόχρονα με την μικρότερη αξία του βάζου, δηλαδή υποχρεούται εν τέλει να επιστρέψει τη διαφορά των 800 €. Η λύση αυτή καταλήγει σε όμοιο αποτέλεσμα με εφαρμογή της ΑΚ 549.

Ο φοιτητής που θα μιλήσει μόνο για εφαρμογή της ΑΚ 549 συμπωματικά απάντησε σωστά. Αυτό θα ληφθεί υπόψη, απαιτείται όμως και κάποια μνεία του όλου προβληματισμού.

Στο δ' ερώτημα:

Ο Α είναι υπερήμερος δανειστής ως προς την παραλαβή του βάζου. Στην περίπτωση αυτή βρίσκει αναλογική εφαρμογή η ΑΚ 381 § 2. Ο Β δεν μπορεί να ευθύνεται για ελάττωμα που εμφανίστηκε στον χρόνο υπερημερίας του αγοραστή, διότι για την κατάφαση ευθύνης ενδιαφέρει δικαιοπολιτικά κατά την ΑΚ 537 § 1 ο χρόνος μετάθεσης του κινδύνου. Το τι συμβαίνει μετά, βαρύνει τον αγοραστή. Με την υπερημερία δανειστή μετατίθεται ο κίνδυνος στον αγοραστή (έμμεσο συμπέρασμα και από την ΑΚ 290 § 1, ανεξάρτητα από το ότι εδώ δεν έχουμε να κάνουμε με πώληση γένους). Το ερώτημα αυτό είναι ομολογουμένως και το δυσκολότερο, είναι δε προφανής η προσπάθεια διαβάθμισης της δυσκολίας των ερωτημάτων.

2° ΘΕΜΑ: Ο φοιτητής Α περνούσε τον ελεύθερο χρόνο του κάνοντας σκέιτμπορντ. Κάποια μέρα διαπίστωσε ότι η πίσω ρόδα της σανίδας που χρησιμοποιούσε, μπλόκαρε, γεγονός που συνεπαγόταν μεγάλο κίνδυνο πτώσης του Α. Ο τελευταίος απευθύνθηκε στο κατάστημα του Β, που εμπορευόταν ανάλογα προϊόντα, αλλά και τα επισκεύαζε. Ο Β διέγνωσε ότι υπήρχε πράγματι πρόβλημα στα ρουλεμάν, επισκεύασε τη σανίδα και σε 2 μέρες την παρέδωσε στον Α λέγοντας ότι είναι πλέον εντάξει. Ο Α δοκίμασε τη σανίδα και την βρήκε εντάξει. Ως αμοιβή κατέβαλε στον Α το ποσό των 80 €. Ωστόσο, στην αμέσως

επόμενη διαδρομή η σανίδα μπλόκαρε και πάλι, με αποτέλεσμα ο Α να τραυματισθεί σοβαρά και να νοσηλευθεί για μια βδομάδα. Ο Α κατέβαλε ως νοσήλια το ποσό των 1.500 €. Όπως διαπιστώθηκε, ο Β απλώς λάδωσε τους τροχούς και δεν άλλαξε τα κατεστραμμένα ρουλεμάν.

Ενόψει των παραπάνω ερωτάσθε:

- α) Μπορεί να ζητήσει πίσω τα χρήματα της αμοιβής και με ποια αιτιολογία; **(1 βαθμός)**,
- β) Μπορεί να ζητήσει τα νοσήλια και με ποια αιτιολογία; Τι είδους ζημία είναι αυτή; **(1 βαθμός)**,
- γ) Μπορεί να ζητήσει αμφότερα τα παραπάνω κονδύλια αν το ατύχημα συνέβη 7 μήνες μετά την επισκευή; **(1,5 βαθμός)** και
- δ) Τι θα απαντούσατε αν οι Α και Β είχαν συντάξει ιδιωτικό έγγραφο στο οποίο αναφερόταν ότι «ο Β δεν φέρει ευθύνη σε περίπτωση ελαττωμάτων στο έργο»; **(1,5 βαθμός)**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ:

Στο *α'* ερώτημα:

Μεταξύ Α και Β καταρτίστηκε σύμβαση έργου (ΑΚ 681 επ.). Ο Β ως εργολάβος παρέδωσε ελαττωματικό έργο. Βρίσκει, κατά την κρατούσα γνώμη, τότε εφαρμογή για τον προσδιορισμό της έννοιας του ελαττώματος στη σύμβαση έργου αναλογικά το κριτήριο της ΑΚ 535 αρ. 3 (αντικειμενικό κριτήριο), επειδή ο νόμος δεν δίνει αυτοτελώς ορισμό του τι αντιλαμβάνεται ως ελάττωμα στη σύμβαση έργου. Είναι προφανές ότι ο Β όφειλε να πράξει ό,τι ήταν απαραίτητο για την επισκευή της σανίδας και δεν χρειαζόταν κάποια ιδιαίτερη συνεννόηση ανάμεσα στα μέρη γι' αυτό (αλλά και η αναγωγή στον αρ. 2 - σκοπός της επισκευής - είναι ορθή και μπορεί να υποστηριχθεί). Περαιτέρω το ελάττωμα ήταν και ουσιώδες, διότι διακυβεύονταν από την ελαττωματική επισκευή η σωματική ακεραιότητα του εργοδότη Α. Στο βαθμό που το έργο που παραδόθηκε ήταν ουσιωδώς ελαττωματικό, άρα άχρηστο, ο Α μπορεί να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση ζητώντας επιστροφή της αμοιβής με εφαρμογή των ΑΚ 546 επ., στις οποίες παραπέμπει ρητά η ΑΚ 689. Το ίδιο το ελαττωματικό έργο από τη φύση του πράγματος είναι αδύνατο να επιστραφεί. Ορθή θα ήταν η απάντηση και αν κάποιος απαντούσε ότι η επιστροφή της αμοιβής είναι ήδη κονδύλι της μεγάλης αποζημίωσης, συνεπώς η αμοιβή θα μπορούσε να αναζητηθεί και ως μεγάλη αποζημίωση. Το πταίσμα του εργολάβου (δόλος ή βαριά αμέλεια) είναι κάτι παραπάνω από προφανές.

Ζήτημα εφαρμογής της ΑΚ 692, δηλαδή έκλειψη της ευθύνης από την ελαττωματικότητα του έργου λόγω έγκρισης του έργου, δεν υπάρχει, διότι η ελαττωματικότητα του έργου ήταν αδύνατο να διαπιστωθεί κατά την παραλαβή της σανίδας, ακόμη και αν ο Α επιδείκνυε τη μεγίστη δυνατή επιμέλεια. Αυτό υπαινίσσεται ήδη το πρακτικό.

Στο *β'* ερώτημα:

Τα νοσήλια συνιστούν περαιτέρω ζημία του Α, διότι αποκαθιστούν βλάβη του εννόμου αγαθού της υγείας, δεν αφορούν την ελλιπή ποιότητα του ίδιου του έργου. Ο Α μπορεί λοιπόν να τα αναζητήσει ασκώντας είτε το δικαίωμα αποζημίωσης της ΑΚ 690 είτε την αποζημίωση από αδικοπραξία της ΑΚ 914. Εν προκειμένω υπάρχει το φαινόμενο της συρροής συμβατικής και αδικοπρακτικής ευθύνης. Ο Β ενήργησε, με άλλα λόγια, και

αδικοπρακτικά παράνομα (προσβολή της υγείας του εργοδότη) παραδίδοντας ελαττωματικό πράγμα, ενώ υπάρχει και αιτιώδης συνάφεια, καθώς αν το ελάττωμα του έργου έλειπε δεν θα επερχόταν ο τραυματισμός, επιπλέον δε υπάρχει και πταίσμα (δόλος ή εν πάση περιπτώσει βαριά αμέλεια).

Στο γ' ερώτημα:

Σε αυτή την περίπτωση βρίσκει εφαρμογή η ΑΚ 693, δηλαδή ισχύει η μικρότερη, ακριβέστερα εξάμηνη παραγραφή, επειδή η σανίδα είναι κινητό πράγμα. Συνεπώς, ο Α δεν μπορεί να ασκήσει το δικαίωμα υπαναχώρησης ζητώντας επιστροφή της αμοιβής, μπορεί όμως λόγω ακριβώς της συρροής συνεπεία του τραυματισμού του να ασκήσει για τα νοσήλια την αποζημίωση της ΑΚ 914, για την οποία ισχύει η παραγραφή της ΑΚ 937 (τουλάχιστον 5ετία).

Στο δ' ερώτημα:

Οι διατάξεις για την ευθύνη από ελαττωματικότητα του έργου αποτελούν κατ' αρχήν κανόνες ενδοτικού δικαίου. Με συμφωνία τους τα μέρη απάλλαξαν πράγματι, κατά το ερώτημα, τον εργολάβο Β από την ευθύνη για την παράδοση ελαττωματικού έργου. Ανάλογες συμφωνίες είναι ωστόσο άκυρες, όταν: α) αυτές προσκρούουν στις διατάξεις για τους ΓΟΣ, εδώ όμως δεν τίθεται τέτοιο θέμα, και β) παραβιάζεται η αναγκαστικού δικαίου διάταξη της ΑΚ 332. Ο Β συμπεριφέρθηκε με βαριά αμέλεια, αν όχι και με (ενδεχόμενο) δόλο, συνεπώς ο Α μπορεί να ζητήσει αποζημίωση παρά την συμφωνία απαλλαγής. Με την αποζημίωση ο Α μπορεί να ζητήσει λοιπόν τόσο τα νοσήλια, όσο και την αμοιβή ως ελάχιστη αποζημίωση.